

Una idea d'Europa

LLUÍS FOIX / Periodista

AVUI, 3 de juny del 2009

No els parlaré de la campanya electoral que conclourà diumenge vinent per elegir els diputats que representaran uns cinc-cents milions de persones de vint-i-set Estats europeus. Aquesta campanya tan de vol ras i mediocre ja la coneixen i estic segur que no els impulsarà a anar a les urnes. Els vull parlar d'una certa idea europea que m'impressionà quan als disset anys passava en tren la frontera de Portbou i començàvem amb un company de feina un recorregut de gairebé dos mesos en autoestop que ens conduí a Alemanya, quan els soviètics aixecaven el Mur de Berlín per ordres de Nikita Khrushxov l'agost de 1961.

S'HAVIA DE PRESENTAR EL PASSAPORT a totes les fronteres, mentre els funcionaris ens miraven amb suspicàcia pel fet de ser espanyols. El general De Gaulle era president de França i Konrad Adenauer ocupava a Bonn la cancelleria de la República Federal d'Alemanya. Dos gegants polítics que el temps no ha fet sinó engrandir. Tots dos eren conscients que l'Europa del segle XX havia reulat a l'Edat Mitjana. I com als monestirs d'aquella època, uns quants homes lúcids saberen preservar el nostre llegat cultural i humà i transmetre'l a través de tots els mitjans que tenien a l'abast. L'escriptor Jorge Semprún, que conegué en persona la perversitat dels camps d'extermini nazis, escrivia fa poc que "el meu cas és el d'un antic leninista, que per definició era antieuropeu, que descobreix que amb el projecte d'Europa s'obria un horitzó possible per practicar una democràcia radical. La meva transformació es produí quan, des de la militància comunista, contemplo la realitat espanyola i m'adono

que és més important la democràcia, amb capitalisme i mercat, que els hipotètics avenços socials d'una dictadura del proletariat".

L'EUROPA D'AVUI ÉS UNA SIMBIOSI de la democràcia cristiana i la socialdemocràcia europees. Semprún, però, diu que l'Europa que surt de les cendres de la guerra mundial no fou un invent de l'esquerra sinó dels diversos grups democratacristians que convertiren França i Alemanya en el gran motor d'un projecte supranacional que va fer de la democràcia un dels seus pilars bàsics. Tot i que pot semblar una visió massa simple, el principal objectiu d'Europa és no caure novament en les guerres que generació darrere generació han sembrat de morts, desgràcies i destrucció un continent que sempre s'ha refet, però que ha pagat un preu inhumanament desproporcionat.

ELS EUROPEUS HEM ESTAT CAPAÇOS d'abandonar el vell i estèril concepte de basar la seguretat pròpia en la debilitat de l'altre. Ara sabem que serem forts i pròspers si els altres, els nostres veïns, també ho son. A partir del segle XV, la idea d'Europa s'ha plasmat de tres maneres diferents, com ho recordava fa uns anys la doctora Maria Teresa Aubach en una conferència pronunciada al Palau de la Generalitat, amb la presència del president Pujol.

UNA ÉS L'EUROPA DE L'EQUILIBRI, admetent la independència dels Estats, sobretot dels grans, garantida pel compliment del dret de gents o de les regles tradicionals de l'equilibri de poders. Aquesta fórmula no reeixí si tenim present les guerres que sacsejaren el continent gairebé en cada generació. La segona és l'Europa unificada per la conquesta: Napoleó i Hitler, cadascun amb el seu model, per cert, tan diferent. Napoleó deixà escrit que "aquesta aglomeració arribarà, tard o d'hora,

per la mateixa força de les coses. L'impuls està en marxa i no crec que després de la meua caiguda i de la desaparició del meu sistema hi hagi a Europa un altre gran equilibri possible que l'aglomeració i la confederació dels grans pobles".

LA TERCERA OPCIO ÉS LA DE LA VOLUNTAT dels europeus per construir un gran espai de progrés, pau, llibertat i solidaritat. L'Europa d'avui és conseqüència de la generositat i l'esforç dels països més rics per ajudar els més endarrerits. Aquí en tenim una experiència evident que no podem deixar d'agrair, especialment als successius governs alemanys, que han dedicat tants recursos propis per contribuir a l'equilibri de l'Europa social.

HI HA QUI DIU QUE EUROPA ÉS UN edifici artificial, burocràtic, fet des de dalt. Jo en tinc un altre concepte. Si féssim una comparació entre la quantitat de funcionaris que tenim a Catalunya, en tots els nivells, ens adonaríem que n'hi ha més que a Brussel·les. No hi ha certament una identitat europea com hi són la catalana, la francesa, la italiana, la danesa o l'espanyola. La identitat europea és la suma de les identitats nacionals. Aquest és el secret i l'èxit de la Unió Europea. És un club que té unes regles, i cal complir-les per formar-ne part.

L'INTENT FRUSTRAT DE LA CONSTITUCIÓ europea no és altra cosa que instrumentar jurídicament la reconciliació dels pobles i nacions europees allunyant-les de la temptació de la guerra i de les confrontacions. Encara recordo un parlament del canceller Kohl -a qui un dia s'haurà de fer un homenatge- pronunciat a la Universitat de Lovaina fa uns anys, en què deia que l'objectiu principal de la Unió Europea al segle XXI és evitar la guerra. Thomas Mann, perseguit per Hitler i exiliat als Estats Units durant

la guerra, insistia en el fet que preferia una Alemanya europeïtzada que una Europa germanitzada. Totalment d'acord. La ampliació a tots els països que culturalment han pertanyut a la civilització europea pot haver costat molt cara però ha estat un imperatiu moral i històric que només cal aplaudir.

L'EUROPA D'AVUI TÉ DUES LEGITIMITATS: la dels Estats i la dels pobles. Són compatibles. Ho deia el president Pujol en l'acte abans esmentat: "Un poble que ho tingui tot ben definit, ben instal·lat, amb les seves fronteres, amb les seves estructures, amb totes les garanties donades, amb tots els drets lliures ben resolts, es pot adormir. Un poble ha de defensar la seva raó de ser, la qualitat del seu viure. Cal una actitud constructiva sempre". La identitat europea no és gaire sentimental, sinó pràctica. És l'instrument perquè ningú se senti estrany enlloc, perquè ens trobem a casa a Milà, a Reims, a Aquisgrà, a Copenhaguen, a Vïlnius i a Cracòvia. En definitiva, és considerar l'altre perquè també nosaltres som els altres.

CAL NO OBLIDAR MAI, PERÒ, QUE Europa, com deia Denis de Rougemont el 1946, és la pàtria de la memòria, una difícil i pertorbadora memòria que hem de tenir sempre present per evitar que, com tantes vegades en el passat, no arribin les tenebres en ple dia com tristament ha succeït tantes vegades i molt especialment amb els totalitarismes que pretenien canviar Europa en nom d'una raça o d'una ideologia que ens volia convertir en homes nous. Tot és molt vell, a Europa i, a vegades, una mica atrotinat. Però Europa és més viva que mai. Com més crisi, més Europa.

PRESERVAR AQUEST LLEGAT QUE ha incidit en la història del món de manera fonamental és el motiu pel qual diumenge aniré a votar.